

MINISTRY IN THE PRESIDENCY

REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**Private Bag X860, Pretoria, 0001, Tel: 012 473 0164, Cape Town
8000, Tel: 021 464 2100**

**Polelo ka Mopresidente Cyril Ramaphosa ka ga Kgatelopele mabapi
le Matsapa a Bosetšhaba a go Laola Leuba la COVID-19**

**Union Buildings, Tshwane
27 Phupu 2021**

MaAfrika Borwa ao a rategago,

Mopresidente wa rena wa peleng Nelson Mandela o ile a ngwala gore:

“Ke sepetše leeto le letelele la go leba tokologong. Ke lekile gore ke se ke ka dira phošo; Ke ile ka dira diphošwana mo leetong la ka.

Eupša ke utollotše sephiri sa gore ka morago ga go namela thaba ye kgolo, motho o hwetša a swanetše ke go namela dithaba tše dingwe gape tše ntši”.

Bjalo ka naga, re ile ra itemogela maphoto a mabedi a šoro a diphetetšo tša *coronavirus*.

Re ile ra kgona go a fenya ka go arabela ka pela ka go tšea diphego, le ka go šoma mmogo go laola go phatlalala ga baerase ye le go šireletša ba malapa a rena, ditšhaba tša rena le rena.

Bjale mo lebakeng le re itemogela tlhohlo ye kgolo, e lego thaba ye nngwe ye re swanetšego go e namela.

Matšatši a lesomepedi ao a fetilego, ke ile ka boledišana le lena ke le lemoša gore lephoto la boraro le leswa leo le bolayago le thomile ka diprofenseng tše dingwe tša rena, ebile le a phatlalala.

Palogare ya diphetetšo tše diswa tša letšatši ka letšatši e be e oketšega go feta gabedi, kamogelo ya balwetši sepetelele e be e hlatloga, gomme mahu ao a bakwago ke *COVID-19* a be a oketšega go fihla go palo ya kgauswi le 50%.

Ge ke bolela le lena bošegong bja lehono, seemo se mpefetše.

Go swana le dinaga tše dingwe tše ntši ka Afrika, Afrika Borwa e itemogela tlhatlogo ye kgolo ya diphetetšo.

Lekala la Taolo le Thibelo ya Malwetši ka Afrika le bega gore lephoto la boraro la malwetši le hlasetše khontinente.

Go fihla mo lebakeng le, Dinagamaloko tša Mokgatlo wa Selekane sa Afrika di begile diphetetšo tša go feta tše 5.2 milione le mahu a go feta a 138 000 ka lebaka la *COVID-19*.

Baerase ya *COVID-19* ye e fihlilego ka nageng ya rena ka Hlakola ngwageng wo o fetilego e tšwetše pele go ikoketša, gomme ya hlama mehuta ye meswa.

Bašomi ba rena ba tša mahlale ba re botša gore baerase ya *COVID-19* e na le mehuta ye mentši.

Ngwageng wo o fetilego, re itemogetše mohuta wa **Beta**.

Godimo ga fao, bjale mo lebakeng le re na le mohuta wa **Delta**.

Mohuta wo o utollotšwe la mathomo ka India mafelelong a Hlakola ngwageng wo, gomme mo lebakeng le o hwetšwa ka dinageng tše 85.

Mohuta wa **Delta** o be o phatlalala go swana le mollo wa hlaga ka India ka mokgwa wo o boifišago.

Mohuta wa **Delta** bjale mo lebakeng le o utollotšwe ka diprofenseng tša rena tše hlano, e lego ya Kapa Bohlabela, Foreisetata, Gauteng, KwaZulu-Natal le Kapa Bodikela.

Bohlatse bjo re nago le bjona ke gore mohuta wa **Delta** o feta mohuta wa **Beta** ka lebelo, wo mo lebakeng le o bego o tletše kudu ka nageng ya rena.

Re hlobaetšwa ke lebelo le mohuta wo o phatlalalago ka lona.

Sa mathomo, ka lebaka la gore o fetela kudu go feta dibaerase tšeo di bego di phatlalala mo nakong ye e fetilego, go rago gore go bonolo gore bo go fetele ge o kopane le motho yo mongwe.

Go naganwa gore bogale bja bona bja go fetelana bo feta bja mohuta wa **Beta** gabedi

Sa bobedi, ka gobane bo fetela kudu, bo kgona go fetela batho ba bantši kudu le go feta.

Go swana le mehuta ye mengwe ye e fetilego, o ka kgona go e fetiša ka ntle le go tseba gore o na le yona.

Sa boraro, bjale go na le bohlatse bja tša mahlale bjo bo tšwelelago ka lebelo bjo bo rego batho bao ba fetetšwego ke mohuta wa **Beta** mo nakong ye e fetilego ga ba na tšhireletšo ka botlalo kgahlanong le mohuta wa **Delta**, gomme ba ka fetelwa ke mohuta wo.

Sa bone, ka gobane bo fetela kudu, magato a tšhireletšo ao re nago le ona go fihla mo lebakeng le go laola go phatlalala ga baerase ye a ka se sa lekana go fokotša phetetšo.

Gape go sa na le tše ntši tše re sa di tsebego ka ga mohuta wo.

Go fa mohlala, ga go kwagale gabotse ge eba o baka maswao a bolwetši ao a mpefetšego.

Tshedimošo ya mathomong go tšwa ka dinageng tše dingwe e šišinya gore maswao a bolwetši bjo a mpefetše kudu.

Dipego go tšwa dinageng tše dingwe, go akaretšwa le ka khontinenteng ya rena, di re diphetetšo tše tša bolwetši bjo bja **Delta** le baneng di ka khumanwa e le tše dintši kudu, le ge e le gore kelo ya kakarešo ya phetetšo baneng e fase kudu go feta ya batho ba bagolo..

Go phatlalala ka lebelo ga mohuta wo go kotsi kudu.

Le ge e le gore ga se gwa mpefala kudu, lebelo leo batho ba fetelwago ka lona go ka feletša ka gore batho ba bantši ba babje gomme ba nyaka go alafša ka yona nako yeo.

Re swanetše go ntšha mahlo dinameng kudu.

Go fihla lehono, palogare ya matšatši a 7 a diphetetšo tša ka mehla nageng ka bophara e fetile tlhahlogo ya godimo ya lephoto la mathomo leo re itemogetšego lona ngwageng wo o fetilego ka Mosegamanye, gomme go se go ye kae e tla feta tlhatlogo ya godimo ya lephoto la bobedi leo re itemogetšego lona ka Pherekgong ngwageng wo.

Mo bathong kamoka bao ba fetetšwego ke bolwetši bjo ka nageng, 60% ya bona ke ba ka Gauteng.

Ka ntle le Kapa Leboa le Foreisetata, diphetetšo di hlatloga ka lebelo ka diprofenseng tše dingwe ka moka.

Gape re swanetše go dula re ntšhitše mahlo dinameng ka profenseng ya Kapa Leboa le ya Foreisetata, tšeo di ka itemogelago tlhahlogo ya bobedi ya diphetetšo ge mohuta o moswa o ka phatlalala ka fao.

Ka moka ga rena re swanetše go tshwenyega mabapi le seo re se bonago se direga pele ga mahlo a rena.

Yo mongwe le yo mongwe wa rena o na le mogwera, wa leloko goba mošomimmogo yo a kilego a fetelwa ke bolwetši bjo.

Ke batho ba mmalwa fela ka mo nageng ya rena bao ba sego ba ka ba boloka wa leloko, mogwera goba yo ba mo ratago yo a lahlegetšwego ke bophelo ka lebaka la bolwetši bjo.

Re mo kgabagareng ya leuba le lešoro leo go tlogago go bonagala gore le tlo mpefala go feta ao a tlilego pele ga lona.

Go hlatloga ga lephoto le la boraro go bonala go tlo ba godimo go feta maphoto a mabedi ao a fetilego.

Lephoto la Mathomo le tšere dibeke tše 15. Lephoto la Bobedi le tšere dibeke tše senyane.

Ga re tsebe gore lephoto le le tlo tšea nako ye kaakang, eupša go bonala le tlo tšea nako ye teletšana.

Ke a tseba gore se ke selo sa mafelelo seo bontši bja lena le nyakago go se kwa.

Mo nakong ya go feta ngwaga le seripa ya go feta, ka moka ga rena re fetile mathateng a boima kudu.

Re be re nagana gore ka ge bophelo bo boela setlwaeding gannyanegannyane, re tla šomiša mokgwa wa setlwaedi wa go diriša melawana ya maphelo a setšhaba.

Mohlomongwe re lapišitšwe ke go apara maseke ka dinamelweng tša bohle le go tšea sepheto sa go o tloša letšatši le tee. Ge re bona go se na le motho yo a re kgalemago goba a ngongoregago, re tlogela go o apara.

Re ya dikgobokanong tša setšhaba re apere maseke, eupša ra o tloša ge re šetše re tsene ka gare.

Ge re kopana le bagwera ba rena le bao re ba ratago re a ba gokara, ra ba atla le go ba dumediša ka diatla, re dumela gore re bolokegile le gore le bona ba bolokegile.

Re tšwela pele go amogela ditaletšo tša go tla dikgobokanong tša setšhaba le meletlong, le go swara ya rena.

Nnete ye boima ke gore go itshepa go tla ka bothata.

Re swanetše go tšwela pele go itlhokomela le go tšwela pele go ntšha mahlo dinameng dinako ka moka.

Re swanetše go latela melawana ya maphelo a setšhaba ao a lego gona gore re bolokege le gore re boloke batho ba bangwe.

Go šireletša gore mafelo a rena a tša maphelo a se ke a tlala gore a kgone go šoma ka diphetetšo tše di hlatlogago ke seo re se beilego pele.

Ka diprofenseng tše mmalwa, mafelo a rena a maphelo a setšhaba a tletše kudu, gomme mafelo a maphelo a phraebete le ona a ka fase ga kgatelelo.

Le ge e le gore dipetlele tša rena di tlile ka matsapa ao a sego a tlwaelega go amogela balwetši, mepete ya ka mafelong ao go alafela balwetši bao ba bakwago le badimo ga e lekane.

Seo re se bonago ke gore magato ao a lego gona a go laola bolwetši bjo ga se a lekana go kgona go thibela go phatlalala ka lebelo le bogolo ga diphetetšo tše diswa.

Ge re hlokomela gore ke magato afe a maswa ao re swanetšgeo go a tšea re šomišitše tiro ye kaone ya boditšhabatšhaba le tshedimošo ya tša mahlale go tšwa dinyakišišong go ralala le lefase.

Seo re se beilego pele ke go kgaola molokoloko wa diphetetšo ka go fokotša go kopana ga batho gomme go realo re tla be re fokotša diphetetšo.

Go eya ka keletšo ya tša mahlale yeo re e hweditšego go tšwa go Komitikeletšo ya Ditona le ka go rerišana go tšwela pele le diprofenseng tša rena le mebasepala ya rena ya ditoropokgolo le baetapele ba setšo, le ka ditšhišinyo tša Lekgotla la Bosetšhaba la Taolo ka ga *Coronavirus*, Kabinete e tšere sephetho sa gore naga e swanetše go ya go Legato la Temošo la Bone.

Kabinete e tšere sephetho sa gore go netefatša gore phetolo ya rena ke ya maleba ebile e lekane go seemo se, dikiletšo tša tlaleletšo tšeo re di tsebagatšago bošegong bjo di tla šoma mo matšatšing ao a tlogo a 14.

Re tla sekaseka seabe sa ditsenogare tše ka morago ga matšatši a 14 go tšea sephetho sa ge eba di swanetše go tšwetšwa pele goba di beakanywe leswa.

Ka fao, magato ao a latelago a swanetše go phethagatšwa go ralala le naga go thoma ka moswane, ka Mošopologo wa la 28 Phupu 2021 go fihla ka Lamorena la 11 Mosegamanye 2021:

- Dikgobokano ka moka – di ka ba tša ka gare ga meago goba tša ka ntle – di ileditšwe. Tšona di akaretša dikgobokano tša sedumedi, tša sepolotiki, tša setšo le tša setšhaba.
- Dipoloko le go tšhuma ga ditopo tša bahu go dumeletšwe, eupša batho bao ba di tsenelago ga se ba swanela go feta ba 50 gomme ditshepedišo ka moka tša go tlogela sekgoba magareng ga batho le ditshepedišo tša maphelo di swanetše go obamelwa.
- Meletelo ya bošego, dikgobokano tša ka morago ga dipoloko tša bahu le tšeo di bitšwago dikgobokano tša ‘*after-tears*’ ga se tša dumelelwa.

- Mafelo a setšhaba, a go swana le mabopo a lewatle le diphaka, di tla dula di butšwe. Le ge go le bjale, ga go dikgobokano tšeo di tla dumelelwago go tšona.
- Dikiletšo tša mesepelo bošego di tla thoma go šoma ka iri ya bo 9 bošego le go fihla ka iri ya bo 4 mesong, gomme mafelo ka moka ao a sego bohlokwa a tla swanela ke go tswalela ka iri ya bo 8 bošego.
- Thekišo ya bjala go bobedi bao ba nwelago ka mafelong a thekišo le gae e ileditšwe. Komitikeletšo ya rena ya Ditona e eleditše gore dikiletšo tše nnyane tšeo di bego di tsentšwe tirišong mo nakong ye e fetilego di be di sa šome gabotse gomme ya eletša gore kiletšo ye e tla fokotša kgatelelo yeo e beilwego go ditirelo tša dipetlele ke ditiragalo tša tšhoganetšo tšeo di bakwago ke bjala.
- Ka lebaka la morwalo wa diphetetšo ka Gauteng, go tsena le go tšwa ka profenseng ye mabakeng a boithabišo go tla iletšwa. Se ga se akaretše maeto a go šoma, a tša kgwebo goba go gwebišana, go sepetša dithoto ka maemafofane goba go sepetša dithoto.

Ge e le gore mo lebakeng le ga o fao o dulago gona, o tla dumelelwa go boela gae ka Gauteng goba go tšwa ka Gauteng.

- Diketelo go mafelo a batšofadi, go mafelo a tlhokomelo ya balwetši le mafelong a mangwe ao batho ba kgobokanago gona go tla iletšwa.
- Diresturenta le mafelo a mangwe a bojelo a tla dumelelwa go rekiša dijo tšeo di jelwago gae goba tšeo di tlišwago go bareki. Se ke ka lebaka la gore ga go kgonagale gore bareki ba apare dimaseke ge ba eja goba ge ba enwa ka mo mafelong a.

Go tswalelwa ga dikolo le dihlongwa tše dingwe tša thuto maikhutšong a marega go tla šuthišetšwa pele.

Dikolo di tla thoma go tswalelwa go thoma ka Laboraro le la 30 Phupu 2021, gomme dikolo ka moka go tla emelwa gore di tswalelwe mafelelong a beke, e lego ka Labohlano la 02 Mosegamanye 2021.

Dithuto tša ka diphapošing tša thuto di tla fela ka Laboraro la 30 Phupu 2021, fao go tla tsenwago ka fao dihlongweng tša thuto ka mabaka ao a beilwego.

Le ge go le bjale mafelo a madulo a baithuti a tla dula a butšwe.

Tona ya Thuto ya Motheo le ya Thuto ya Godingwana, Mahlale le Boitlhamelo ba tla fana ka dintlha go tšwela pele ka ga dithulaganyo tše.

Magato ao re a tsenyago tirišong bjale a hlametšwe go re dumelela gore re tšwele pele go kgatha tema ka ditiragalong tše ntši tša ekonomi ka fao go kgonagalago, mola ka go le lengwe re laola go phatlalala ga baerase.

Dikgwebo tše ntši di tla tšwela pele go šoma ka botlalo gomme ga re kgolwe gore di tla amega.

Nepišo ya rena e mabapi le go fokotša go kopana ga batho mola ka go le lengwe re tšwetša pele ekonomi.

Ke nyaka go tiišetša gore e sa le kgapeletšo go yo mongwe le yo mongwe gore a apare maseke wa sefahlego wo o pipago nko ya gagwe le molomo ge a le mafelong a setšhaba.

Ke molato go se dire seo.

Beng le bolaodi ba meago ya setšhaba, mafelo a setšhaba, mabenkele, diresturente, dithekisi le dipese ka moka ga bona ba rwele maikarabelo a go netefatša gore batho bao ba lego mafelong a bona goba bao ba lego ka difatanageng tša bona ba apara dimaseke.

Bengmešomo ka moka ba swanetše go dumelela bašomi ba bona go šoma ba le gae ge go kgonagala, gomme ba swanetše go fega maeto ka moka ao a sego bohlokwa le dikgobokano tša mešomong.

Mmušo gape o tla tsenya tirišong magato a gore bašomi ba ona ba ye mošomong ka go šielana mola ka go le lengwe ba fokotša tšhitišo ya mešomo le ditirelo tša mmušo.

Ge re dutše re phetagatša dikiletšo tše, re tšwela go šoma gore re maatlafatše bokgoni bja lenaneo la rena la tša maphelo.

Ka Gauteng, go lahlegelwa ke bokgoni bjo bogolo e sa le go tswalelwa Sepetlele sa Charlotte Maxeke go oketša kgatelelo go dipetlele tše dingwe.

Re dira se sengwe le se sengwe seo re ka se kgonago go aba mepete ya tlaleletšo le go akgofiša go bulwa leswa ga sepetlele sa Charlotte Maxeke.

Mo lebakeng le, Gauteng e fane ka mepete ya tlaleletšo ye 830 ka go fega karo yeo e dirwago ka boithatelo le mepete ye mengwe ye 400 yeo e agilwego ka theknolotši ya boikgethelo yeo mo lebakeng le e hlongwago.

Re rerišane le batšweletši ba oksitšene ya kalafo gore ba oketše tšweletšo ya bona ka nepo ya gore re tle re kgone koketšego ye e emetšwego ya malwetši.

Re tšwela pele go hlokomela kudu ditoko tša Ditlabelo tša Boitšhireletšo Malwetšing (di-PPE) le ditoko tša dihlare gore re kgone go tsena seemo ka bogare ge re bona setoko se fokotšega.

Kgoro ya Maphelo ya Gauteng e thwala bašomi ba tlaleletšo go thuša bjalo ka ge mošomo wa yona o oketšegile.

Sekhwama sa Kwelobohloko se fane ka R16 milione go thekga go thwaleng le go romela ga baoki ba tlaleletšo ka dipetlele tša Gauteng go tlaleletša sehlopha sa tša maphelo sa mašole seo se rometšwego fao.

Go netefatša gore go na le mepete ya ka dipetlele ye e lekanego re swanetše go bea pele leswa kabo ya ditirelo go netefatša gore go ba le bokgoni bja go alafa bao ba nago le malwetši ao a mpefetšego a COVID-19.

Re tšwela pele ka lenaneo la rena la bosetšhaba leo le golago ka lebelo la go entela setšhaba.

Lenaneo le le tšwela pele ka lebelo fao re bilego le diphihlelelo tše bohlokwa ge re tšwela pele.

Go fihla bošegogare bja maabane, batho bao ba nyakilego go ba ba 2.7 milione ka Afrika Borwa ba amogetše selekanyo sa moento.

Mo bekeng ye e fetilego, kelo ya go entela batho letšatši ka letšatši e fetile 100 000.

Mo matšatšing a mararo ao a fetilego, re hweditše dilekanyo tša tlaleletšo tše 1.2 milione tša moento wa Johnson & Johnson le dilekanyo tše 1.4 milione tša moento wa Pfizer ka go diriša lenaneo la COVAX.

Ka dikabo tše tša tlaleletšo, re tla kgona gore re oketše ka lebelo kelo ya moento mo bekeng ye le mo dibekeng tše di latelago.

Go ya ka leano la rena la go phethagatša moento, bašomi ba tša maphelo bao ba fetago ba 950 000 bjalo mo lebakeng le ba entetšwe go ralala le naga gomme ngwadišo le moento wa sehlopha se o tšwela pele.

Kgato ya bobedi ya go phethagatša lenaneo la moento le yona e sepetše gabotse fao lesolo la boingwadišo le la moento wa sehlopha sa batho ba mengwaga ya go feta ye 60 le tšwelago pele go tšweletša dipoelo tše kaone.

Le ge e le go go fihla mo lebakeng le ga se ra hlwa re fihlelela badudi ka moka bao re bego re akantše go ba fihlelela ba dimilione tše hlano ba sehlopha se, profense ye nngwe le ye nngwe bjale mo lebakeng le e gare ga masolo a go hlohleletša setšhaba go thuša batšofadi ba rena go ingwadiša le go hwetša moento wa bona.

Go fihla mo lebakeng le batho ba 3.8 milione ba ingwadišitše Lenaneo la Elektroniki la go Ingwadišetša go Entelwa (EVDS).

Lenaneo la moento la bosetšhaba le tla tšwela pele ka magorong a mararo ao a hlomilwego.

Legoro la mathomo ke la setšhaba ka kakaretšo go ya ka dihlopha tša mengwaga.

Batho ba legoro leo le latelago la ba mengwaga ye 50 go fihla go ye 59 ba ka thoma go ingwadiša ka Labone la 01 Mosegamanye 2021 gomme go entela sehlopha se go tla thomišwa ka la 15 Mosegamanye 2021.

Legoro leo le latelago le šetše le thomišitše ka batho ba ka lekaleng la thuto ya motheo, fao meento ye 184 000 e šetšego e phethilwe go fihla mo lebakeng le.

Legoro la boraro le nepišitše maphodisa le bašomi ba bangwe ba tšhireletšo.

Re tla thoma go entela sehlopha se ka Mošupologo wa la 5 Mosegamanye 2021.

Legoro la bone le tlo ba mabapi le mananeo a mešomong ka makaleng a bohlokwa a ekonomi a go swana le a meepong, botšweletšing le ka intastering ya dithekisi.

Ke rata go ipiletša go batho ka moka bao ba nago le maswanedi go ingwadišetša moento e ka ba ka inthanete, ka SMS, ka mogale goba ka sebele.

Re tla tšwela pele go šoma le badirišani ba rena ba setšhabeng le ditšhaba go fihlelela batho ba bantši ka pela ka fao go kgonagalago.

MaAfrika Borwa ao a rategago,

Go sa na le tshedimošo ya maaka ye ntši yeo e phatlalatšwago mabapi le moento wa *COVID-19*.

Ditaba tša maaka di a phatlalatšwa go dihlopha tša WhatsApp, go kgašo ya setšhaba, le ka molomo ka ga moento wa *COVID-19*, tšeo di bolelago gore moento ga se wa bolokega, gore o ka go dira gore o babje, goba gore ga o šome.

Ke boletše se mo nakong ye e fetilego, ebile ke rata go se bolela gape: o kgopelwa go nagana ka fao go tseneletšego pele ga ge o ka kgotla go *share* goba go *send* selefouneng ya gago.

O kgopelwa go nagana ka kotsi yeo o ka bego o e baka.

O phatlalatša seemo sa tlalelo, sa letšhogo le sa kgakanego ka nako yeo ka moka ga rena re ka se kgonego go phela ka sona.

Bohlatse bja tša mahlale bjo re bo swerego bo laetša gore meento e a šoma. E bolokegile. E šoma gabotse, ebile e phološa maphelo.

Ge e le gore o na le dipotšišo dife goba dife ka ga moento, ge e le gore go na le seo o se nago le bonnete ka ga sona, o kgopelwa go bala Tshedimošo ye e fiwago ke Kgoro ya Maphelo le ye e tšwago go dingaka.

Gape o ka ba le dipotšišo mabapi le ge eba meento yeo e šomišwago mo lebakeng le e šoma gabotse go thibela go babja kudu goba go romelwa sepetlele ka lebaka la mohuta o moswa wa baerase.

Go na le bohlatse bja gore meento ye re e šomišago ka Afrika Borwa e šoma gabotse kgahlanong le mohuta wa **Delta**.

Komitikeletšo ya Ditona ka ga Meento e tla tšwela pele go hlokomela tshedimošo ka moka ye e e swerego gomme e tla beakanya leswa keletšo ge bohlatse bjo boswa bo tšwelela.

Gape re swanetše go gopola gore batho ba bangwe bao ba entetšwego ba ka no fetelwa ke baerase, go sa kgathale gore ke mohuta ofe wa baerase, ka lebaka la gore ga go moento wo o dirago gore motho a se babje.

Ge batho bao ba entetšwego ba ka fetelwa ke baerase, maswao a bolwetši a fela a eba a manyane.

Se bohlokwa ke gore meento efe goba efe yeo re entelago batho ka yona e tla go šireletša kgahlanong le go keka ga bolwetši, gore o romelwe sepetlele le, se bohlokwa kudu, lehu.

Gape ke nyaka go gopotša maAfrika Borwa gore re swanetše go tšwela pele go latela ditlhahlo tša maphelo a setšhaba le ge re entetšwe.

Ka mo tlalelelong ye, phetolo ya rena ya bosetšhaba e etilwe pele ke bašomi ba diphrofešenale ba tša kalafo bao ba ikgafilego, bašomi ba tša maphelo le bašomi ba tša mahlale.

Ka moka ga bona re ba leboga go menagane ka boikgafo bjo ba nago le bona mošomo wa bona.

Ka fao go tloga go šorofatša kudu ge baetapele ba dipolotiki ba hlasela batho ba mohuta wo ge ba dira mošomo wa bona wo ba filwego ona.

Re swanetše go gopola gore Bolaodi bja Taolo ya Ditšweletšwa tša Maphelo bja Afrika Borwa (SAHPRA) ke molaodi yo a ikemego yo a lebeletšego kudu bohlatse bja tša mahlale go netefatša polokego, boleng le go šoma gabotse ka kgahlegong ya maphelo a setšhaba.

SAHPRA e swanetše go dumelelwa go dira mošomo wa yona ka ntle le go tšhošetšwa goba khuetšo ya sepolotiki gore ge meento e dumelelwa setšhaba se kgone go ba le tshepo ya gore meento e bolokegile, ke ya boleng bjo bokaone le gore e tla šoma.

MaAfrika Borwa ao a rategago,

Go tloga mola naga ya rena e begago phetetšo ya mathomo ya baerase ye kotsi ye, re kwešišitše gore ka moka ga rena re a amega.

Ka ge re be re holofela kudu gore leuba le le tla feta ka pela, bjale re a tseba gore seemo ga se bjalo.

Go ka ba le tlhokego ya bonnete mabapi le ka fao leuba le le fetogago ka gona, eupša go na le selo se tee seo re nago le bonnete ka ga sona.

Re ka šireletša ebile re swanetše go tšwela pele go itšhireletša ka tsela ye kaone ka fao re tsebago ka gona.

Magato a maphelo a setšhaba ao a lekilwego ka fao go tseneletšego ao a bego a phethagatšwa a tšwela pele go ba sebaka sa rena se sekaone sa go lwantšha leuba le.

Ga se a hlakahlakana, ga se a boima goba ga a ture.

A ka be a re šitela bjang, a tloga a le kaone go feta gore re babje kudu fao re tlogo hloka go romelwa sepetlele.

Ka mehla re swanetše go apara maseke ge re le setšhabeng.

Re swanetše go hlapa goba go sanithaesa diatla tša rena kgafetšakgafetša.

Ka mehla re swanetše go tlogela sekgoba seo se bolokegilego magareng ga rena le batho ba bangwe.

Ka ntle le ge seo se hlokagala, o kgopelwa go dula ka gae.

Ge e le gore o a babja ebile o na le maswao a manyane a *COVID-19*, o swanetše go ipeela thoko, go akaretšwa le go ba lapa la gago ba kgauswi.

Ge e le gore o bile kgauswi le motho yo a fetetšwego ke *COVID-19* o swanetše go dula o nnoši mo matšatšing a lesome.

Ge diteko tša gago di re o na le baerase, tsebiša batho bao o bilego kgauswi le bona gore ba kgone go itšhireletša le go šireletša batho ba bangwe.

Ka moka ga rena re rwele maikarabelo e sego fela go maphelo a rena, eupša go maphelo a batho ba bangwe bao ba lego kgauswi le rena.

Le ge e le gore leuba le le bonala le tletše kudu, re ka dira se sengwe ka lona.

Ka dikgetho tšeo re di dirago, re ka thuša go le laola.

Re tšwa kgole. Re lwele le bothata bjo tekano ya ngwaga le seripa.

Re fentše mapheko le manyami a mantši.

Re sa le kgotleletše, ka gobane re batho bao ba nago le kgotlelelo bao ba fentšego seemo se sempe makga a mantši ka historing ya rena.

Bjale lephoto la boraro le thoma go ba le maatla le bogale.

Gape, re ikhwetša re le seemong se bohlokwa ka ntweng ya rena kgahlanong le bolwetši bjo.

A re šomišeng maatla a mangwe le a mangwe ao re nago le ona, a re dirišeng kgotlelelo ya rena yeo re bego re e beetše thoko, re tiišeng go fihla ge lephoto le, le lona, le feta.

Re tlo boela sekeng.

Re atlegile maemong a boima mo nakong ye e fetilego, gomme re tlo atlega le go maemo a.

Re tlo dira seo ka go šomišana mmogo, ka ge re dirile seo mo nakong ye e fetlego.

Ke bolela se ka gobane ke dumela go lena batho ba Afrika Borwa.

Ke a tseba gore le tla dira seo se lokilego le seo se swanetšego go dirwa.

Ebile ke a tseba gore go sa kgathale gore dilo di boima bjang, ga re ke re felelwa ke maatla.

A Modimo a šegofatše Afrika Borwa le batho ba yona.

Ke a leboga.